

انتشارت الکترونیکی مادسیج

برای دسترسی به منابع و دانلود اطلاعات هر رشته کلیک کنید

مدیریت

روانشناسی

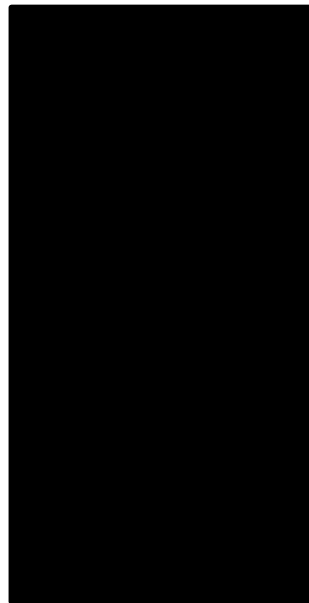
علوم تربیتی

آموزش زبان

مادسیج منتظر کتاب های تالیفی شما هست!!
ebook@madsg.com

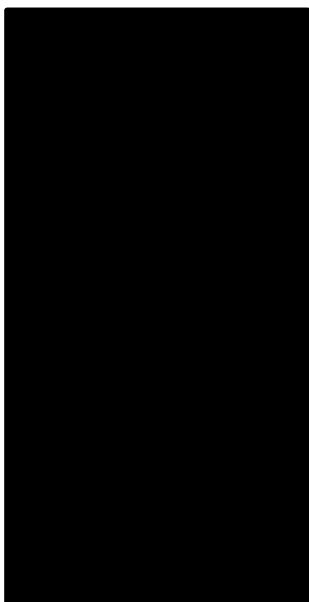
مقدمات برنامه ریزی آموزشی و درسی
دکتر محمد علی گودرزی

انتشارات الکترونیکی مادیج

نام کتاب:	مقدمات برنامه ریزی آموزشی و درسی
مؤلف	محمد علی گودرزی
ناشر الکترونیکی	انتشارات الکترونیکی مادیج
انتشار	فروردین ۱۳۹۲
صفحه دسترسی به کتاب	www.madsg.com/ebook/
نوع فایل	پی دی اف
تعداد صفحات	۲۷
توضیحات:	خلاصه چندین کتاب مهم برنامه ریزی آموزشی و درسی (فیوضات، واجارگاه، یونسکو، پروند و...)

این اثر توسط انتشارات مادیج تولید شده و هرگونه کپی برداری و نشر در اینترنت مجاز نمی باشد و پیگرد قانونی دارد

دسترسی سریع به بخش های
کتاب

[برنامه ریزی آموزشی](#)

[آموزش و پرورش](#)

[ابعاد برنامه ریزی](#)

[ارتباط میان توسعه، برنامه ریزی آموزشی و](#)

[برنامه ریزی درسی](#)

[سطوح برنامه ریزی آموزشی](#)

[برنامه ریزی آموزشی در سطح موسسه](#)

[برنامه ریزی آموزشی برای اصلاح و نو آوری
آموزشی](#)

[مبانی برنامه ریزی آموزشی و درسی](#)

[اصول برنامه ریزی](#)

[برنامه ریزی درسی](#)

[منابع](#)

برنامه ریزی: (Planning)

برنامه ریزی در یک تعریف ساده عبارت است از آمادگی برای آینده. آکوف (۱۹۶۹) "برنامه ریزی را عبارت از تصور آینده ای مطلوب و وسیله عملی دستیابی به آن" عبداللهی (۱۳۹۰) برنامه ریزی را فرآیند پیش بینی و جهت دهی به منابع انسانی، مالی و مادی به منظور آمادگی و رسیدن به اهداف مشخصی در آینده است.

برنامه: (plan)

مدرک یا سندی است شامل مجموعه ای از ارقام مربوط به هم که مطلوبترین توسعه را در طول یک دوره معین در آینده پیش بینی می کند (تقی پور ظهیر، ۱۳۹۰) برنامه بیان مستند آن چیزی است که در آینده می خواهیم به آن دست یابیم به عبارت دیگر. برنامه محصول فرآیند برنامه ریزی است.

نظام آموزشی: (Educational system)

یک مجموعه پیچیده است که در آن اجزای متشکله و زیر نظام ها به گونه ای سازمان یافته است تا در اثر تعامل مداوم هدف های از پیش تعیین شده را تحقق بخشد اما امکان دارد که هدف های نظام تحقق نیابند. نظام آموزشی نظامی پویا و پیوسته در حال تحول. در این نظام، اولاً انسان نه تنها ماده اولیه محسوب می شود ثانیاً استفاده کنند از محصول این نظام و مجری فعالیت های آن نیز می باشد. بنابر این نظام آموزشی با پویایی خود می تواند در آرمان های افراد، انتظارات گروه ها و نهاد های اجتماعی نیز تحول ایجاد نماید.

برنامه آموزشی (Educational Plan)

برنامه آموزشی طرحی است حاوی سیاست ها، اهداف، راهبرد ها و برنامه عمل مربوط به توسعه یک نظام یا یک نهاد آموزشی در خلال یک دوره زمانی معین که روش های اجرای و ارزیابی و نیز منابع مورد نیاز برای تحقق سیاست ها و اهداف در آن پیش بینی شده است. برنامه ریزی آموزشی فرآیندی است که طبق آن برنامه آموزشی تهیه و تدوین می شود.

برنامه ریزی آموزشی (Educational Planning)

از برنامه ریزی آموزشی تعاریف گوناگونی شده است، که از برداشت های متفاوتی صاحب نظران نسبت به مقوله برنامه ریزی آموزشی ناشی می شود. برخی برنامه ریزی را آینده نگری و نقشه کشیدن برای آینده آموزش و پرورش می دانند. عدهای آن را پیش بینی نیاز ها و تخمین منابع برای تحقق اهداف از پیش تعیین شده تلقی می کنند. به تعبیر گروهی دیگر برنامه ریزی آموزشی، یعنی تصمیم گیری در

باره آینده آموزش و پرورش. هال (۱۹۹۰) به عنوان یکی از صاحب نظران این حوزه، برنامه ریزی آموزشی را روشی برای انتخاب منابع و اهداف طبق یک استاندارد می داند .

در اصطلاح نامه مرکز منابع اطلاعات آموزشی Educational Resource Information Centre (EREC) برنامه ریزی آموزشی را فرآیند تعیین اهداف، روش ها، فعالیت ها، منابع و برنامه های موسسات آموزشی تعریف می کنند. و سرانجام فلیپ کومبز مدیر اسبق یونسکو، برنامه ریزی آموزشی را کاربرد روش های تحلیلی در مورد هر یک از اجزای نظام آموزشی به منظور ایجاد یک نظام آموزشی کار آمد می داند. تعریفی که کومبز در دهه ۱۹۷۰ از برنامه ریزی آموزشی کرده است تا به امروز مورد قبول بسیاری از صاحب نظران است و بطور ضمنی در بر دارنده عناصری است که در تعاریف پیشین به آن اشاره شده و در اینجا با قبول این تعریف، مباحث برنامه ریزی آموزشی دنبال می شود.

برنامه ریزی درسی: (Curriculum Planning)

برنامه درسی در برابر کلمه Curriculum بکار رفته است. از نظر ریشه لغوی، این واژه از کلمه لاتینی "Currere" به معنا دوره یا راهی که باید طی شود گرفته شده است. این تصور بر مسیر یا موانع و وظایفی دلالت می کند. که هر فرد بر آنها غلبه می کند و باید هدف هایی از آنها منتج شود یعنی مقوله هایی که آغاز و انجامی دارند. برنامه ریزی درسی فرآیندی است که به برنامه درسی می انجامد. به عبارت دیگر برای تهیه برنامه درسی باید مجموعه ای از تصمیمات را اتخاذ کنیم، این تصمیمات که از نیاز سنجی آغاز می شوند و با ارزشیابی به نقطه نسبی اطمینان بخش می رسند برنامه ریزی درسی نام دارند. همچنین می توان گفت که برنامه ریزی درسی به طراحی فرصت ها، فعالیت ها و تجارب یادگیری اطلاق می شود.

ویژگی های برنامه ریزی درسی که با شناخت آنها امکان بهتری برای اقدام به آن فراهم می شود عبارتند از:

برنامه ریزی درسی ماهیت علمی و عملی دارد.

برنامه ریزی درسی فرآیند است.

برنامه ریزی درسی کار جمعی است

برنامه ریزی درسی تداوم دارد.

برنامه درسی پژوهش محور است.

برنامه ریزی درسی به دوره تحصیلی و ماده درسی وابسته است.

۷-۱ تعریف تئوری Theory

عبارت است از مجموعه‌ای از سازه‌ها (مفاهیم) تعاریف و گزاره‌های به هم مرتبط است که از طریق مشخص ساختن روابط بین متغیرها، با هدف تبیین و پیش بینی پدیده‌ها دید نظام یافته‌ای را از پدیده‌ها ارائه می‌کند (کرلینگیر، ۱۳۷۷)

تئوری عبارت است از بیان مستدل و منطقی نمود ها که بریک سلسله حقایق و پدیده های علمی و تجربی استوار بوده است.

آموزش و پرورش:

فارغ از اختلاف نظر میان اندیشمندان حوزه تعلیم و تربیت در خصوص تعریف تعلیم و تربیت، با مسامحه می‌توانیم بگوییم ”آموزش و پرورش عبارت است از فرآیند کمک به جریان رشد انسان“ این فرآیند به باور بسیاری از صاحب نظران علوم تربیتی در طول تاریخ به سه شکل وجود داشته است:

۱. رسمی (formal education)

۲. نیمه رسمی (non-formal education)

۳. غیر رسمی (Informal education)

آموزش و پرورش رسمی: (formal education)

-شکل متداول آموزش مدرسه ای

-اهداف کوتاه مدت و بلند مدت پیشاپیش بر اساس جهابینی و انتظارات جامعه تعیین می‌شود .

-تحصیلات به سطوح مختلفی تقسیم می‌گردد.

-زمان شروع و پایان دوره آموزش و نیز مدت آموزش از قبل مشخص می‌شود.

-در هر گروه سنی تقریباً افراد همگونی به تحصیل اشتغال دارند.

-محتوی برنامه در قالب موضوعات درسی معین ارائه می‌شود.

-مسئولیت تدریس به مربیان، معلمان، دبیران و استادانی که دارای مهارت های حرفه‌ای و صلاحیت های ویژه‌ای می‌باشند واگذار شده است.

-دانش‌آموختگان بویژه در سطوح متوسط و عالی گواهینامه های خود را بر مبنای ارزشیابی و امتحانات دریافت می‌کنند .

-مدیریت و برنامه ریزی این نوع آموزش ها عمدتاً به عهده دولت و نهاد های دولتی می‌باش

آموزش و پرورش نیمه رسمی:

به آموزش هایی اطلاق می‌شود که بیشتر ناظر بر مهارت آموزی (training) است.

-طول مدت تحصیل در مقایسه با آموزش رسمی کوتاه تر است.

- محل آموزش می تواند مکانی غیر از مدرسه، دبیرستان و یا دانشگاه باشد .
 - زمان شروع و پایان آموزش انعطاف پذیر است.
 - همگون بودن گروه ها از لحاظ سنی از شروط الزامی شرکت کنندگان در دوره های آموزشی نیست.
 - آموزش مبتنی بر موضوعات درسی نیست بلکه در اغلب موارد مهارت های خاص محتوای آموزشی را تشکیل می دهد.
 - صلاحیت های معلمی به گونهای که در آموزش های رسمی مورد نظر است در این دوره ها مورد نظر نیست.

- اعطای گواهینامه به کسانی که این دوره ها را می گذرانند در همه موارد الزامی نیست.
 - مدیریت و بر نامه ریزی در آموزش های نیمه رسمی به علت تنوع این نوع آموزش ها با بخش دولتی و خصوصی می باشد.

آموزش و پرورش غیر رسمی:

آموزش و پرورش غیر رسمی، از لحاظ اهداف، زمان، مکان، محتوای و روش آموزش با آموزش رسمی و نیمه رسمی متفاوت می باشد.
 - در بسیاری از انواع آموزش غیر رسمی اهداف الزاما از پیش تعیین نمی شود.
 - اعضای خانواده، افراد جامعه، همگان، مسئولان مراکز فرهنگی، مجامع مذهبی و رسانه های گروهی در انتقال این نوع آموزش ها نقش فراوان دارند .
 - یادگیری در قالب این نوع آموزش ها مادام العمر است و به برهه زمانی خاصی از حیات آدمی محدود نمی شود.
 - تابع محدودیت مکانی نیست.
 - سازماندهی و طراحی محتوی برنامه ها به شیوه های که در آموزش های رسمی و نیمه رسمی مطرح نظر نیست.

- ارزشیابی به منظور حصول اطمینان از یادگیری و یا اعطای گواهینامه مرسوم نیست .
 - مدیریت و برنامه ریزی در این نوع آموزش ها عمدتا بر عهده رسانه های همگانی، مساجد، مجامع مذهبی، مراکز فرهنگی، اتحادیه های صنفی و سازمان های غیر دولتی می باشد.

ابعاد برنامه ریزی

میزان انعطاف:

Fix plane - برنامه ریزی ثابت

Rolling Plane - برنامه ریزی غلطان

از نظر مدت زمان:

Short-term Planning - برنامه ریزی کوتاه مدت

Medium- term Planning - برنامه ریزی میان مدت

Long – term Planning - برنامه ریزی بلند مدت

از نظر دامنه عمل:

- برنامه ریزی ملی - منطقه ای

- جامع - ویژه

- کلان - خرد

از نظر میزان اختیار:

- متمرکز

- غیر متمرکز

از نظر مداخله دولت:

- ارشادی

- دستوری

ارتباط میان برنامه ریزی توسعه، آموزشی و برنامه ریزی درسی :

برنامه ریزان توسعه اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی (انتظارات اجتماعی، آرمان های دینی و فرهنگی و نیاز های بخش های اقتصادی به نیروی انسانی ماهر را برای یک برهه زمانی خاص و در قالب یک برنامه مطرح می کنند).

- برنامه ریزان آموزشی (اهداف آموزشی و خط مشی ها و منابع انسانی و مادی).

- برنامه ریزان درسی (با الهام از این انتظارات، آرمان ها و نیاز های جامعه و با توجه به اهداف نظام آموزش و پرورش به تدوین و ارائه دانش ها و مهارت ها و نگرش ها اقدام می کنند)

برنامه ریزی توسعه

برنامه ریزی
آموزشی

برنامه
ریزی
درسی

[فهرست](#)

سطوح برنامه ریزی آموزشی

۱. برنامه ریزی در سطح فرا کلان (mega)
۲. برنامه ریزی در سطح کلان (macro)
۳. برنامه ریزی در سطح خرد (micro)
۴. برنامه ریزی در سطح موسسه (institutional)
۵. برنامه ریزی برای اصلاح و نوآوری

برنامه ریزی در سطح فرا کلان

برخی الزامات علمی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی و ... مشترک از قبیل: (۱) گسترش مرزهای علم (۲) تعمیم و بهبود کیفیت آموزش (۳) حفظ محیط زیست (۴) پاسداری از صلح (۵) دستیابی به تفاهم بین المللی و همزیستی مسالمت آمیز (۶) تبادل تجربه در عرصه صنعت و فناوری (۷) پیشگیری از بلایای طبیعی و ... از جمله اهدافی هستند که بیشتر کشورهای جهان خواهان برآورده شدن آنها می باشند. لذا برای تحقق این اهداف در چارچوب وظایف سازمان های بین المللی برنامه ریزی می کنند. مانند برنامه ای بلند مدت به منظور گسترش آموزش ابتدایی در سطح منطقه آسیا که به طرح کراچی (۱۹۶۰-۱۹۸۰) معروف است. برنامه میان مدت یونسکو در خصوص تفکر در باره آینده آموزش و پرورش، برنامه آیسسکودر حوزه آموزش علوم، فرهنگ و ارتباطات

برنامه ریزی در سطح کلان

این نوع برنامه ریزی عمدتاً در قالب برنامه های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی انجام می گیرد و طراحان برنامه پیشاپیش رهنمودهایی که در برگیرنده روش و مراحل برنامه ریزی است را در اختیار تهیه کنندگان برنامه ها در بخش های مختلف کشور از جمله آموزش و پرورش و آموزش عالی قرار می دهد. تا بخش های مختلف با الهام از این رهنمودها برنامه توسعه بخش مورد نظر خود را تهیه و تنظیم کنند تا از ترکیب و تلفیق برنامه های بخش های مختلف، برنامه توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور پدید آید.

مراحل برنامه ریزی آموزشی در سطح کلان از نظر دیویس:

۱. تحلیل و بررسی انتظارات سیاسی، اقتصادی و فرهنگی و نیز مقاصد جامعه ای که نظام آموزشی به آن تعلق دارد.
۲. تدارک مجموعه ای از اهداف کلی و جزئی.
۳. ارزیابی موقعیت کنونی و نیز تحول گذشته نظام آموزشی
۴. طراحی سیاست ها، برنامه ها و تخصیص منابع برحسب اهداف آینده و ظرفیت کنونی

به منظور دستیابی و حفظ یک نظام آموزشی کارآمد و اثربخش که قرار است اهداف آن در یک دوره زمانی معین محقق شود .

بنابراین می توان گفت که برنامه ریزی برای یک نظام آموزشی دارای مراحل گونا گونی است این مراحل عبارتند از:

۱. تبیین وضع موجود: برنامه ریزان باید اطلاعاتی در باره (درون داد ها - فرآیند ها - برنامه درسی و برون دادهای آموزشی) نظام آموزشی گرد آورند

۲. شناخت نقاط قوت و ضعف: پس از گردآوری اطلاعات و تجزیه و تحلیل آنها تصویر روشنی از وضع موجود نظام آموزشی و سپس نقاط قوت و ضعف نظام موجود ارائه می شود.

۳. تدوین برنامه های آموزشی: پس از ارائه تصویر روشن از وضعیت عملکرد آموزش و پرورش در شرایط موجود، برنامه ریزان برنامه توسعه برای گذر از وضع موجود و رسیدن به وضع مطلوب را آغاز می کنند. که این برنامه شامل:

-انتخاب اهداف،

-انتخاب خط مشی ها

-تعیین اولویت ها

-تهیه برنامه عمل

-تصویب برنامه طراحی شده

-اجرا، نظارت، ارزیابی و تصحیح برنامه

برنامه ریزی آموزشی در سطح خرد (micro)

دلایل گرایش به برنامه ریزی آموزشی در سطح خرد:

۱- توجه بیشتر به شرایط ویژه محیطی و انتظارات مردم محلی در برنامه ریزی

۲- فراهم نمودن امکان مشارکت بیشتر کارگزاران محلی در فرآیند اجرای برنامه ها

بعنوان مثال برنامه های آموزشی برای مناطق روستایی با برنامه های توسعه کشاورزی، بهداشت، صنایع روستایی و تهیه برنامه ها به صورت میان بخشی این نوع برنامه ریزی در ارتباط با برنامه ریزی کلان دارای مزیت و محدودیت هایی است.

فواید برنامه ریزی آموزشی در سطح خرد (micro)

۱. برنامه ریزی آموزشی خرد فرصتی را فراهم می آورد که برنامه های آموزشی هماهنگ و متناسب با مسائل مردم هر منطقه تهیه شود.

۲. امکان اصلاح و متناسب نمودن برنامه های آموزشی با تحولات اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، و با انتظارات جامعه ای که این برنامه ها برای آن تهیه شده، تغییر داده و آنها را اصلاح کنند.

۳. برخلاف برنامه ریزی کلان در برنامه ریزی خرد به جهت اینکه فاصله بین تهیه و اجرا بسیار اندک است و سرعت عمل در اجرای برنامه خرد امتیاز چشمگیری به شمار می رود.
۴. به دلیل منافع مشترکی که مردم در موقع اجرای برنامه ها دارند همفکری و همکاری و در نتیجه سهولت اجرای برنامه ها بیشتر می شود.
۵. چون برنامه در سطح محله و منطقه تهیه می شود تعهد به اجرای برنامه و همچنین بسیج منابع مالی اتفاق می افتد و بار مالی دولت مرکزی کاهش می دهد.
۶. برنامه ریزی آموزشی در سطح خرد، برای مردم نواحی خاص این فرصت را فراهم میکند که خود به نیازهای آموزشی خویش بیندیشد و با تحلیل های منطقی، مشکلات خود را بهتر درک کنند.
۷. اجرای برنامه های آموزشی که به وسیله خود مردم تهیه می شود، در مقایسه با برنامه هایی که از بالا به آنها تحمیل می شود، ساده تر خواهد بود، زیرا مردم با برنامه هایی که خود تهیه کرده اند، احساس یگانگی و نزدیکی بیشتری می کنند.

مراحل برنامه ریزی آموزشی در سطح خرد (micro)

۱. فعالیت های پیش از برنامه ریزی:
 - گردآوری اطلاعات: در باره ویژگی ها و موقعیت گروه ها و طبقاتی که در منطقه مورد نظر زیست می کنند، جمع آوری شود مانند زنان خانه دار، کشاورزان، جوانان دور مانده از تحصیل، کارگرانی که در ساخت صنایع محلی به کار اشتغال دارند و غیره....
 - نیازسنجی: در این مرحله نیاز طبقات و گروه های متفاوت از لحاظ آموزشی، بهداشتی، فرهنگی و غیره .. به طوری که بتوان این نیازها را در قالب برنامه های توسعه گنجانید، سنجیده می شود.
 - استقرار و ایجاد تشکیلات سازمانی: است که بتوان با مقامات محلی ارتباط برقرار کرد و برای بسیج امکانات، مشارکت در برنامه ریزی، نظارت، اجرا و ارزشیابی برنامه ها از نیروهای محلی کمک گرفت.

۲. فعالیت های برنامه ریزی:

- تهیه برنامه عمل: با توجه به اهداف عمده و سیاست های کلان آموزش و پرورش یا آموزش عالی در سطح ملی، برنامه عمل تهیه و تنظیم می شود. معمولاً در چهارچوب برنامه عمل، نیازها و انتظارات مردم محل در قالب طرح ها و پروژه های آموزشی تنظیم می شود. مثال طرح آموزش های فنی و حرفه ای جوانان دور مانده از تحصیل یا طرح سواد آموزی تکمیلی برای زنان و... که در درون هر کدام از این طرح ها چند پروژه در نظر گرفته می شود. و هر پروژه شامل سلسله فعالیت های مشخصی است که اجرای آن طی یک دوره زمانی کوتاه مدت انجام می گیرد. و منابع مالی مشخصی را طلب می کند.

مطالعات امکان سنجی : در این مطالعات میزان انجام پذیری طرح ها و پروژه ها و همچنین موانع و محدودیت هایی که اجرای برنامه ها را با مشکل مواجه می کند یا از کار آمدی آن می کاهد اطلاع حاصل کرده و راهکار هایی را برای کمک به برنامه ها پیشنهاد می کند.

ایجاد تشکیلات سازمانی: برای اجرای نظارت و ارزشیابی پروژه ها سود برد. یعنی باید به کمک شبکه های ارتباطی، اطلاعات لازم را از فرآیند اجرای طرح ها و پروژه ها گرد آوری و تحلیل نمود تا بتوان هم عوامل مشکل را در طول را شناسی و اصلاح نمود و هم در پایان میزان تحقق اهداف را مرور ارزشیابی قرار داد.

برنامه ریزی آموزشی در سطح موسسه (institutional)

برنامه ریزی در سطح موسسه یکی از انواع برنامه ریزی است که در نظام آموزشی جز وجه مغفول مدیریت و برنامه ریزی می باشد. یکی از شروط اساسی اجرای توام با موفقیت برنامه ها و یکی از راههای کمک به بهبود کیفیت فرآیند آموزش و پرورش، روی آوردن به برنامه ها در سطح موسسه می باشد. لذا مدیران و مسئولان محلی باید با شیوه های برنامه ریزی در سطح موسسه آشنا نمود و از آنها خواست به مدد مدیریت مبتنی بر برنامه ریزی، به سازماندهی فعالیت ها پردازند و بجای آنکه وقت و توان خود را صرف رفع دشواری های روزمره کنند، به اتکای برنامه ریزی، تحقق هر چه بهتر اهداف و مقاصد دستگاه تعلیم و تربیت را وجه همت خویش قرار دهند. مثال برنامه ریزی در سطح مدرسه و یا یک دانشگاه

برنامه ریزی آموزشی برای اصلاح و نو آوری آموزشی

دنیا پیرامون ما دائما در معرض تحول و دگرگونی شگفت آوری قرار گرفته است. افزایش حجم دانش بشری، ابداعات جدیدی در زمینه علوم و فنون و تاثیر این ابداعات بر شیوه تولید فرآورده های صنعتی و روابط اجتماعی انسان ها، بنگاه های اقتصادی و نهاد های اجتماعی را با چالش های جدیدی مواجه ساخته است. یکی از این چالش ها مهیا ساختن نیروی انسانی با مهارتها و دانش های جدید است تا این نیروها بتوانند همگام با این تحولات علمی، فنی و اجتماعی در برنامه ها و فعالیت های آموزشی خود تجدید نظر کرده و با اعمال اصلاحات و پذیرش نوآوری های، خود را با تحولات عصر همگام سازند. از این رو سیاستگذاران و برنامه ریزان آموزشی برای پاسخگویی به این انتظارات موظفند همواره با ارزیابی نظام آموزشی و شناخت جنبه هایی از نظام آموزشی که نیازمند اصلاح و تجدید نظر است توجه خود را به برنامه ریزی برای اصلاح و نوآوری معطوف دارند و اقدامات اصلاح طلبانه را در قالب برنامه ریزی انجام دهند. مثال آموزش IT، محیط زیست و غیره.....

مبانی برنامه ریزی آموزشی و درسی

مبانی فلسفی:

منظور از مبانی فلسفی آندسته از عوامل و نیرو های فلسفی است که بر فرآیند تدوین اهداف برنامه درسی و تعیین وسایل و ملزومات اثر می گذارد. فلسفه اصلی تعلیم و تربیت است. فلسفه تعلیم و تربیت و اعتقاد برنامه ریز به یکی از مکاتب فلسفی ذیربط، بشدت جهت گیری برنامه های آموزشی و درسی را متفاوت می سازد. همچنین این فلسفه نقش پالایشگری اهداف، مقاصد برنامه های را برعهده دارد.

مبانی اجتماعی:

نگاه طبقاتی افلاطون به افراد جامعه، مجمع عمومی سازمان ملل و انتشار اعلامیه حقوق بشر، نگاه ادیان و مذاهب به آموزش و غیره

امروزه تعلیم و تربیت به عنوان یک حق مطرح می باشد و فراهم نمودن امکانات آموزشی برای همگان، مشارکت مردم در تصمیم گیری های مربوط به آموزش، عدم تبعیض نژادی قومی و جنسیتی در برخورداری از فرصت های برابر آموزشی، توسعه و بهسازی میراث فرهنگی از جمله مباحثی است که در حوزه مبانی اجتماعی مورد توجه قرار می گیرد.

مبانی اقتصادی

در بحث مربوط به مبانی اقتصادی برنامه ریزی، مسائلی چون نقش موسسات آموزشی در تربیت نیروی انسانی، رابطه بین آموزش و رشد اقتصادی، بازده اقتصادی سرمایه گذاری در آموزش، راه های تامین هزینه های آموزشی، نحوه صرفه جویی در هزینه های آموزشی، تاثیر سرمایه گذاری در آموزش بر افزایش بهره وری کارکنان بخش های اقتصادی، منافع مستقیم و غیر مستقیم سرمایه گذاری در آموزش، رابطه بین آموزش و بازار کار و غیره.... تردیدی نیست که سیاست های اقتصادی هر جامعه ای مبانی اقتصادی برنامه ریزی آموزشی - درسی و نیز سیاست های آموزشی را تحت تاثیر قرار می دهد.

مبانی علمی و روانشناختی:

در مراحل مختلف برنامه ریزی آموزش و درسی باید نگاه علمی و یافته های علوم در حوزه های مختلف مبنای عمل قرار گیرد. چرا که برنامه های طراحی شده باید متناسب با نیاز های جسمانی، روانی، میزان رشد ذهنی یادگیرندگان، مدت زمان لازم برای یادگیری و نیز توجه به تواناییها و محدودیت های افراد انسانی، متناسب با تفاوت های فردی و غیره... استخراج شود .

مبانی دینی

دین به عنوان مجموعه ای از معارف حاصل از طریق وحی، ترسیم کننده وضع مطلوب حیات فردی و جمعی و چگونگی تنظیم روابط آدمی با جهان پیرامون اوست که دارای چارچوب منطقی و زیر بنای استدلالی است. دین به پرسش هایی از این نوع که جهان چیست، آدمی کیست، معرفت چگونه است و ارزش کدام است، پاسخ می دهد و بر پایه پاسخ هایی که ارائه می نماید، نوع خاصی از جهان بینی را پدید می آورد. بر این اساس می توان گفت که دین در انتخاب هدف ها و ارزشیابی فعالیت های نظام آموزشی نقش موثری دارد. دین نگاه برنامه ریز را نسبت به جهان و انسان و اجتماع دگرگون می کند و به طبع این دگر گونی، اعمال متفاوتی از او صادر می شود به عبارت دیگر، دین همچون فضایی برای برنامه ریز آموزش و درسی عمل می کند که هدایت گر، انرژی بخش و محدود ساز می باشد.

اصول برنامه ریزی آموزشی و درسی

علیرغم اینکه در امر برنامه ریزی نظام آموزشی، آموزش رسمی و غیر رسمی و نارسمی به طور جداگانه مورد مطالعه قرار می گیرند اما با توجه به اینکه سطوح و مقاطع گوناگون هر یک از آنها به عنوان خرده نظام یا اجزای کل نظام آموزشی یک کشور محسوب می شوند. باید در جریان برنامه ریزی و در تدوین طرح های آموزشی کشور ارتباط آنها را در نظر گرفت (مشایخ، ۱۳۶۹). بنابراین برنامه ریزی آموزشی باید به صورت یکپارچه انجام پذیرد تا هماهنگی درونی و بیرونی خرده نظام ها با کل نظام آموزشی و هماهنگی آن نیز با کل نظام جامعه تامین شود. لذا برنامه ریزی آموزشی و درسی از اصول، راهبرد ها و راهکار هایی مشترک و یکسانی پیروی می کنند .

اصول برنامه ریزی

۱. اصل جامعیت:

با توجه به نظریه تئوری سیستم، خرده سیستمهای درون سیستم کلی، همواره با هم در ارتباط اند و هر نوع تغییر در یکی از خرده سیستم های درون سازمان تاثیر زیادی روی خرده سیستم های دیگر بجا می گذارد. بر این اساس برنامه ریزان آموزشی هنگامی که قصد ایجاد تغییرات و اصلاحاتی در باره یکی از اجزای درون سازمان دارند باید متوجه آثار این نوع تغییرات در جای دیگر سازمان باشند.

۲. اصل مشارکت:

برنامه ریزی آموزشی فرآیندی است که مشارکت همگان را طلب می کند و همه کسانی که به نوعی در معرض نتایج برنامه ها قرار دارند باید در این میان نقش داشته باشند. مثل گروه های ذینفع، مدیران اجرایی، نمایندگان اتحادیه صنفی و....

۳. اصل تعهد:

برنامه ای که از روی تعهد و احساس مسئولیت تهیه شود و به دست اشخاص متعهد به اجرا درآید احتمال موفقیت آن بیش از برنامه ای است که تهیه کنندگان و مجریان آن احساس مسئولیت کمتری

داشته باشند. بنابر این به هنگام سپردن مسئولیت طراحی، تهیه و اجرای برنامه ها باید از متعهد بودن اشخاص دست اندر کار اطمینان حاصل کرد.

۴. اصل واقع بینی:

برنامه ریزان باید اطلاعات دقیقی درباره واقعیات اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و غیره جامعه در اختیار داشته باشند. هرچه برنامه ریزان نسبت به واقعیات آگاهی بیشتری کسب کنند و در خصوص تاثیر پذیری برنامه ها از واقعیات شناخت دقیقتری داشته باشند و واقع بینی را در برنامه ریزی ها لحاظ کنند می توانند به موفقیت برنامه ها امیدوارتر باشند.

۵. اصل استمرار در ارزشیابی :

برنامه ریزی آموزشی فرآیندی است که مشارکت همگان را طلب می کند و همه کسانی که به انجام ارزشیابی از همان مراحل اولیه برنامه ریزی یا به سخن دیگر با ارزشیابی از فرآیند نه منحصر ارزشیابی از محصول و انجام اصلاحات لازم در طول برنامه ریزی و اتخاذ تصمیم بر مبنای اطلاعات و داده های جدید می توان به جای مقطعی پنداشتن برنامه ریزی اصل مستمر تلقی کردن آن را به دست اندر کاران قبولاند.

۶. اصل توجه به نوآوری ها:

تحولات اقتصادی، فرهنگی و علمی نه تنها برنامه های آموزشی را با چالش های جدیدی روبرو می کند بلکه در مردم نیز که مخاطبان برنامه ها هستند انتظارات و خواسته های جدیدی را به وجود می آورد که این امر ضرورت ایجاد تغییر و تحول در برنامه ها را تقویت می کند.

۷. اصل ضرورت تجدید نظر مستمر در سیاستگذاری ها:

همانگونه که در اصل ۶ اشاره شد برای مواجهه درست با مسائل نوین ایجاد پویایی در سیاستگذاری و تجدید نظر مستمر در سیاست های آموزشی تا بتوان نظام آموزشی را با تحولات گوناگون فرهنگی، اجتماعی، علمی و اقتصادی در حال تغییر همگام کرد (محسن پور، ۱۳۷۹)

برنامه ریزی درسی (Curriculum Planning)

برنامه درسی در برابر کلمه Curriculum بکار رفته است. از نظر ریشه لغوی، این واژه از کلمه لاتینی "Carrere" به معنا دوره یا راهی که باید طی شود گرفته شده است. این تصور بر مسیر یا موانع و وظایفی دلالت می کند. که هر فرد بر آنها غلبه می کند و باید هدف هایی از آنها منتج شود یعنی مقوله هایی که آغاز و انجامی دارند. برنامه ریزی درسی فرآیندی است که به برنامه درسی می انجامد. به عبارت دیگر برای تهیه برنامه درسی باید مجموعه ای از تصمیمات را اتخاذ کنیم، این تصمیمات که از نیاز سنجی آغاز می شوند و با ارزشیابی به نقطه نسبی اطمینان بخش می رسند برنامه ریزی درسی

نام دارند. همچنین می توان گفت که برنامه ریزی درسی به طراحی فرصت ها، فعالیت ها و تجارب یادگیری اطلاق می شود.

ویژگی های برنامه ریزی درسی

- برنامه ریزی درسی ماهیت علمی و عملی دارد.
- برنامه ریزی درسی فرآیند است.
- برنامه ریزی درسی کار جمعی و بین رشته است
- برنامه ریزی درسی تداوم دارد و پایانی برای آن متصور نیست.
- برنامه درسی پژوهش محور است یعنی بر مبنای پژوهش نیاز ها تشخیص داده می شود.
- برنامه ریزی درسی در عین داشتن اصول و قواعد مشترک به دوره تحصیلی و ماده درسی وابسته است.

برنامه ریزی درسی (Curriculum Planning)

برنامه درسی در برابر کلمه Curriculum بکار رفته است. از نظر ریشه لغوی، این واژه از کلمه لاتینی "Carrere" به معنا دوره یا راهی که باید طی شود گرفته شده است. این تصور بر مسیر یا موانع و وظایفی دلالت می کند. که هر فرد بر آنها غلبه می کند و باید هدف هایی از آنها منتج شود یعنی مقوله هایی که آغاز و انجامی دارند. برنامه ریزی درسی فرآیندی است که به برنامه درسی می انجامد. به عبارت دیگر برای تهیه برنامه درسی باید مجموعه ای از تصمیمات را اتخاذ کنیم، این تصمیمات که از نیاز سنجی آغاز می شوند و با ارزشیابی به نقطه نسبی اطمینان بخش می رسند برنامه ریزی درسی نام دارند. همچنین می توان گفت که برنامه ریزی درسی به طراحی فرصت ها، فعالیت ها و تجارب یادگیری اطلاق می شود.

ویژگی های برنامه ریزی درسی

- برنامه ریزی درسی ماهیت علمی و عملی دارد.
- برنامه ریزی درسی فرآیند است.
- برنامه ریزی درسی کار جمعی و بین رشته است
- برنامه ریزی درسی تداوم دارد و پایانی برای آن متصور نیست.
- برنامه درسی پژوهش محور است یعنی بر مبنای پژوهش نیاز ها تشخیص داده می شود.
- برنامه ریزی درسی در عین داشتن اصول و قواعد مشترک به دوره تحصیلی و ماده درسی وابسته است.

عناصر برنامه درسی

منظور از عناصر برنامه درسی مولفه های مهمی است که در فرآیند یادگیری تاثیر گذارند این عناصر عبارتند از:

۱- هدف:

بدون این عنصر جریان یادگیری باعث رشد جهت دار یادگیرنده نمی شود. هدف بقدری در برنامه درسی اهمیت دارد که بدون آن در هیچ یک از مراحل برنامه ریزی درسی نمی توان تصمیمی گرفت.

۲- محتوی:

بدون تردید باید چیزی به یادگیرنده آموخت تا او به هدف خود برسد. اصولاً بدون داشتن محتوای مناسب، یادگیری قابل تصور نیست زیرا کار آیی و اثر بخشی یادگیری تا حد زیادی به نوع محتوی بستگی دارد.

۳- روش:

محتوی هر قدر هم مناسب و مهم باشد، بدون آموزش در وجود یادگیرنده به رفتار تبدیل نمی شود. از طریق روش، مفاهیم، فهمیده، مهارت ها کیب و ارزش ها درونی می شوند، براین اساس هر قدر روش ها مناسبتر باشند یادگیری موثرتر خواهد بود

۴- ارزشیابی:

بی اطلاعی برنامه ریز، معلم و یادگیرنده از وضع و نتیجه یادگیری از جمله کاستی ها و آسیب های نظام برنامه ریزی درسی است. در حالی که اطلاع از میزان تحقق و یا عدم تحقق هدف های یادگیری، آگاهی از مسائل و مشکلات فرآیند یادگیری و همچنین کسب اطلاع از قوت ها و جنبه های مثبت این فرآیند از لوازم اصلی مدیریت یادگیری اند که از طریق ارزشیابی به دست می آیند. مراحل برنامه ریزی آموزشی و درسی

۱-۱- تشخیص نیازها: نیاز سنجی (فرد، جامعه، رشته علمی) تشخیص نیازهای

❖ نیاز (need): عبارت است از خواست یا ترجیحات افراد و یا آنچه برای افراد با اهمیت و مهم تلقی می شود.

❖ بنابر این نیاز های برنامه درسی عبارت است از ضرورت های برگرفته از فاصله تا وضع مطلوب که با توجه به نیازها و علائق فراگیرنده و مسائل اجتماعی موجود قابلیت تامین به دست آورده اند.

❖ نیاز سنجی (need assessment): عبارت است از فرآیند مطالعه و شناخت ماهیت فرد، جامعه و رشته علمی به قصد تشخیص ضرورت های تربیتی.

منابع گردآوری اطلاعات نیاز سنجی برای تشخیص نیاز باید اطلاعاتی گردآوری کرد. هر قدر منابع مطمئن تر و مناسب تری انتخاب شوند به همان اندازه می توان اطمینان بیشتری به اطلاعات داشت با توجه به تعریف و مفهوم نیاز منابع زیر در نیازسنجی قابل مطالعه اند.

۱- مطالعه وضع مطلوب:

-هدف های سطوح بالاتر

-دید گاه های مدیران و سیاستگذاران

-تجارب سایر کشورها

-صاحب نظران حوزه برنامه ریزی درسی

ماهیت یاد گیرنده

۲- مطالعه وضع موجود:

وقتی وضع مطلوب مشخص شد وضع موجود بررسی می شود. در این بررسی باید شاخص ها را از وضع مطلوب گرفت در غیر اینصورت نخواهیم توانست دانش آموزان را به هدف های یاد گیری مطلوب برسانیم.

فرآیند تبدیل اطلاعات به نیاز و هدف

گرد آوری اطلاعات	پالایش اطلاعات	طبقه بندی اطلاعات	تبدیل
اطلاعات به نیاز	اولویت بندی نیازها	تبدیل نیاز به هدف	

تدوین اهداف

❖ - تعریف و اهمیت اهداف:

همه فعالیت ها و طراحی های فرآیند برنامه ریزی درسی در پرتو هدف ها انجام می گیرند. معمولاً در برنامه درسی، هدف ها به ظاهر چشمگیر نیستند ولی تهیه آنها تهیه آنها وقتگیر و تا حدودی پیچیده است، در واقع نیازها، کاستی ها و خلاء ها را نشان می دهند و به قصد پاسخگویی به آنها هم تعیین می شوند. می توان گفت اگر در انتخاب هدف ها دقت علمی و آموزشی لازم انجام نگیرد، نیازهای آموزشی تامین نمی شود.

❖ سطوح هدف ها

۱- هدف های آرمانی (goals): فیلسوفان و نظریه پردازان ارائه می دهند. تاسیس جامعه اسلامی- تربیت ملت عادل

۲- مقاصد آموزشی (aims): از کلیت کمتری برخوردارند و میان مدتند. مانند تاسیس مدارس فنی و حرفه ای

۳- هدف های جزئی (object): وظایف مختص فرآیند یاد دهی - یادگیری را بیان میکند و سطوحی دارند مثلا مدرسه معین، درس خاص یا افراد روستا

❖ منابع تعیین هدف:

برای تعیین هدف های برنامه درسی چند منبع اطلاعاتی مطالعه می شوند این منابع هر قدر عمیق تر صورت گیرد شناخت برنامه ریزان درسی از منابع اطلاعاتی تقویت و هدف ها مناسب تر تعیین می شود. این منابع عبارتند از:

۱- نظام اعتقادی و ارزشی (فلسفه): فلسفه در تمام تصمیم گیری های برنامه درسی تعیین کننده است. چهار دیدگاه فلسفی که بیشترین تاثیر را در برنامه درسی و کار معلم داشته اند عبارتند از:

- ماهیت گرایی: (تاکید بر توسعه رشد عقلانی و تسلط بر مفاهیم و اصول برنامه درسی)

- پایدار گرایی: (پرورش عقل)

- پیشرفت گرایی: (توسعه زندگی اجتماعی دموکراتیک)

- بازسازی گرایی: (بازسازی جامعه و تغییر و اصلاح اجتماعی)

۲- ماهیت یادگیری: نخستین عنصری که از دیدگاه خاص درباره برنامه ریز یادگیری تاثیر می پذیرد "هدف برنامه درسی" است. زیرا محتوی و هدف ها بر اساس نظریه یادگیری حاکم بر فضای برنامه ریزی تعیین می شوند برنامه ریزی که پیرو روانشناسی گشتالت باشد هدف ها را با توجه به درک کل و کسب ساختار شناختی جهت می دهد و کسی که به روانشناسی رفتار گرا تمایل داشته باشد هدف ها را با توجه به اجزا و عناصر موضوع مورد نظر تعیین می کند نوع نگاه به یادگیری و یادگیرنده و واکنش آن به یادگیری، فعال، منفعل، معنی دار و طوطی وار، جزئی و کلی و نیز فردی و اجتماعی و غیره از جمله مسائلی است که به ماهیت یادگیری برمی گردد.

۳- ماهیت جامعه: یکی از وظایف برنامه های درسی رفع نیاز های جامعه است. در مطالعه و بررسی جامعه، هم به نیاز های آنی باید توجه کرد و هم به تغییر و تحولات مستمر، به ویژه تحولات ناشی از پیشرفت علوم و تکنولوژی. بر این اساس باید توجه داشت که هدف های برنامه درسی را در ارتباط با تغییرات اساسی در حال وقوع جامعه انتخاب کرد تا برنامه درسی همواره با نیاز های گوناگون زندگی اجتماعی انطباق یابد.

۴- ماهیت یاد گیرنده: برنامه درسی هنگامی پویا تلقی می شود که متضمن فعالیت های یاد گیرنده برای کسب موفقیت آمیز تجربیات یادگیری باشد و اصولا یادگیرنده هنگامی در جریان آموزش مشارکت می کند و از تجربیات یادگیری مفید بهره مند می شود که این تجربیات با آمادگی، علائق،

امکانات، نیازها و تکالیف رشد او متناسب باشند. بنابر این دو جنبه اساسی یادگیرنده برای تهیه برنامه درسی باید مطالعه شود:

الف) تواناییهای ذهنی

ب) علائق و نیازها

ج) ابعاد اساسی و جامع شخصیت (جسمانی، عقلانی، عاطفی، اجتماعی و معنوی)

۵- ماهیت دانش: هر برنامه درسی با یکی از رشته های علمی ارتباط مستقیم دارد به گونه ای که برای تعیین هدف های آموزشی برنامه درسی، شناخت ساختار آن رشته علمی ضروری است. هر رشته علمی دارای یک نظام مفهومی است. بعضی از مفاهیم اساسی و مبنایی اند و بعضی نیز بر محور مفاهیم اساسی اند. برنامه درسی باید بتواند یادگیرندگان را با مفاهیم اساسی رشته علمی آشنا سازد. مخاطبین را با روش تحقیق و همچنین هدف های خاص هر رشته آشنا نماید.

۳-۱- انتخاب و سازماندهی محتوی:

۱- تعریف محتوی

لوی محتوی برنامه درسی را نه تنها به قسمت ها و قطعه های سازمان یافته ای که به گونه ای منظم یک رشته علمی را تشکیل می دهد اطلاق می شود، بلکه شامل وقایع و پدیده هایی که به نحوی با رشته های مختلف علمی ارتباط دارند نیز هست. محتوا عبارت است از مجموعه مفاهیم، مهارتها و گرایش هایی که برنامه ریزان آن را انتخاب و سازمان دهی می کنند و تعامل یاددهی-یادگیری معلم و شاگردان را تولید می کند.

۲- ماهیت محتوی:

- آیا محتوی صرفاً از رشته علمی گرفته شده است؟

- آیا هدف محتوی آماده ساختن فرد برای زندگی بزرگسالی است؟

- محتوی و روش چه ارتباطی با هم دارند؟

۳- ارائه محتوی:

یکی از اشکال ارائه محتوا شکل نوشتاری است، عکس ها و تصاویر زیبا و مربوط به مفاهیم و مطالب تهیه شده نیز شکل دیگر ارائه محتواست. گاهی یک عکس خوب و معنادار بیشتر از نوشته در یادگیری یادگیرنده تاثیر می گذارد. شکل دیگر ارائه محتوی فعالیت های یادگیری و وظایفی است که بر عهده یادگیرنده گذاشته می شود. فعالیت های خارج از مدرسه (بازدید های و گردش های علمی شیوه های دیگر ارائه محتوا اند.

۴- وحدت محتوی:

آنچه در عالم خارج وجود دارد واحد است و یادگیرندگان نیز باید نظر واحدی را از طریق برنامه های درسی به دست آورند با توج به اینکه در کشور ما محتوی برنامه ها عمدتاً مجزا ارائه می شوند تلاش برای پیوند دادن برنامه های درسی مختلف از ضرورت های تعلیم و تربیت است. لذا نگاه بین رشته ای به جای آموزش موضوع مدار پیشنهاد می گردد.

۵- اصول انتخاب محتوی:

اهمیت- اعتبار- علاقه فراگیر- سودمندی- قابلیت یادگیری- انعطاف پذیری

۴-۱- انتخاب و سازماندهی تجارب یادگیری:

در برنامه درسی نباید از رابطه محتوی با تجارب یادگیری غفلت شود. بنابر این مریبان باید به خاطر داشته باشند که محتوی و تجارب یادگیری جدای از هم نیستند. یعنی اگر دانش آموزان کتابی می خوانند، تجربه و محتوی را با هم ترکیب می کنند. پس محتوی و تجارب یادگیری مشترکاً و به شکل واحد برنامه درسی را تشکیل می دهند. اصول انتخاب تجارب و فعالیت های یادگیری: تجارب یادگیری باید به گونه ای انتخاب شود که:

- دانش آموز برای تمرین رفتارهای مناسب با هدفهای مورد نظر فرصت لازم را داشته باشد.
- دانش آموز از انجام آنها احساس رضایت کند.
- با آمادگی دانش آموزان هماهنگ باشد.
- معلم امکان بهره گیری از تجارب گوناگون را داشته باشد.
- به هدفهای تربیتی نامطلوب منجر نشوند.
- ایده ها، مهارتها و شیوه های درک و تفکر را که برای دانش آموزان و جامعه ارزش تربیتی دارند پرورش دهند.
- به دانش آموزان اجازه دهند که با جنبه های دیگر برنامه درسی ارتباط حاصل کنند.
- زمینه و امکان تحقیق را برای فراگیر فراهم سازند و انگیزه و عواطف لازم برای این کار را در او بوجود آورند.

اصول انتخاب محتوا و سازماندهی تجارب یادگیری

- اهمیت (برخورداری از درجه بالای اهمیت)
- اعتبار (متناسب با پیشترفت های علمی روز باشد)
- علاقه فرا گیرنده (متناسب با علائق دانش آموزان)
- سودمندی (کاربرد مفید محتوا)

- قابلیت یادگیری (مطالب بصورت مناسب و منطقی سازماندهی شود)
- انعطاف پذیری (تا حد امکان در زمان و بودجه انعطاف پذیری وجود)

۵-۱- شیوه های سازماندهی محتوی برنامه درسی:

در سازماندهی برنامه درسی، عناصر تشکیل دهنده برنامه درسی در یک نظام آموزشی با یکدیگر ارتباط و توالی می یابند. بر این اساس در تنظیم برنامه های درسی، مسئله سازمان دادن به تجارب یادگیری اهمیت خاصی دارد، زیرا کارآیی تدریس و درجه وقوع تغییرات مهم در یادگیرندگان بدان وابسته است. روش های سازماندهی محتوی برنامه درسی عبارتند از:

۱- سازمان دهی بر اساس رشته های علمی :

رایج ترین شیوه سازمان دهی محتواست . دروسی مانند فیزیک، شیمی، ریاضیات و...

۲- روشهای سازمان دهی تلفیقی:

- موازی سازی رشته ها : در آن دو یا چند رشته با یکدیگر هماهنگ و مرتبط می شوند در این شیوه آنچه در یک رشته یاد گرفته میشود با یادگیری هماهنگ در رشته ی دیگر تقویت میشود.

- چند رشته ای: یک موضوع درسی از طریق چند رشته آموزش داده می شود. یک موضوع یا مساله به طور همه جانبه بررسی می شود. همچنین موضوع یا مساله مورد مطالعه از واقعیتهای زندگی گرفته می شود

- بین رشته ای: واحدها یا دروس، با هم ترکیب می شوند و عناوین درسی جدید بوجود می آورند. به عبارت دیگر استقلال رشته ها از بین می رود و برای مطالعه هر موضوع یا مساله ای روشهای مطالعه هر کدام از رشته های علمی به کار گرفته می شوند.

-

۶-۱- روش های تدریس: (اصول انتخاب روش تدریس)

- تناسب باهدف (روش های تدریس باید با اهداف یادگیری متناسب و هماهنگ باشند)
- تناسب با محتوا (عناصر اصلی یادگیری یعنی مفاهیم، فعالیت ها، و مهارت ها و نگرش ها با محتوی هماهنگ باشد)
- تناسب با اصول یادگیری (اصل توجه به اصول روانشناسی یادگیری و توجه به تجربیات قبلی)
- تناسب با محدودیتها و تواناییها (توجه به امکانات توانایی ها و محدودیت ها)
- تناسب با نظام ارزشی (توجه به ارزش های اصیل جامعه)

- تناسب با علایق دانش آموز(تبدیل کلاس درس به محیط رشد دهنده)
- تناسب با زمان آموزش (توجه به مدیریت زمان)
- فعال سازی یادگیرنده(قابلیت فعال سازی یادگیرنده در ابعاد مختلف)
- تلفیق آموزش وپرورش(توجه به بعد آموزشی و تربیتی)
- بسیج همه قوای درون(استفاده از تمام حواس و ظرفیت های یادگیرنده)
- فرصتهای متنوع یادگیری(فرصت های کارگروهی،فردی و مشاهده صحنه های و رویداد های ضروری)
- توازن ابعاد یادگیری(توجه به سه بعد شناخت،نگرش و مهارت)
- انعطاف در شرایط مختلف(سازگاری روش با ویژگی های فردی دانش آموزان)
- ترکیب روشها(استفاده از انواع روش ها و ترکیب آنها با یکدیگر)

طراحی و تولید کتاب درسی:

در سازماندهی برنامه درسی،عناصر تشکیل دهنده برنامه درسی در یک نظام آموزشی با یکدیگر ارتباط یکی از این عناصر کتاب درسی می باشد.هر کتاب درسی سه قسمت بخش مقدماتی(مقدمات بخش ها و فصل ها و مقدمات بند ها)،پیکره و متن و بخش پایانی(مرور فصل،ایجاد امکان توسعه اطلاعات،ارتباط با دروس بعدی) را شامل می شود .

۸-۱- ارزشیابی برنامه درسی:

ارزشیابی برنامه درسی فرایندی است مداوم ونظام یافته که در قالب سه نوع ارزشیابی در مراحل طراحی ، تدوین و اجرای برنامه درسی انجام می گیرد . این سه نوع ارزشیابی با توجه به اهداف و زمان بکارگیری عبارتند از :

۱- ارزشیابی تشخیصی (اولیه):

این نوع ارزشیابی در مرحله تعیین هدفهای برنامه ، استانداردهای آموزشی، محتوا، موادآموزشی و روشهای تدریس مورد استفاده قرار میگیرد و به برنامه ریزان درسی کمک میکند از طریق زمینه یابی ، نظر سنجی ومطالعات پیگیر اطلاعات مورد نیاز خود را در این زمینه ها بدست آورند وبه انتخابی مناسب اقدام کنند.

۲- ارزشیابی تکوینی (مرحله ای) :

از مراحل شکل گیری برنامه درسی تا اجرای سراسری آن در نظام آموزش و پرورش، شورای برنامه ریزی درسی باید قسمت‌های تهیه شده را بطور آزمایشی بررسی و ارزشیابی کند و بر اساس اطلاعات حاصل از این ارزشیابی به اصلاح برنامه یا انتخاب جایگزین برای آن اقدام کند .

۳- ارزشیابی مجموعی (پایانی) :

در این نوع ارزشیابی آموزش و پرورش و سفارش دهندگان برنامه درسی پس از توزیع سراسری برنامه میتوانند شیوه ی اجرای برنامه، مسائل و مشکلاتی که بر مرور در برنامه ظاهر میشوند و بویژه تاثیر برنامه را در تشکیلات و سازمان تعلیم و تربیت مدیران، دانش آموزان و حتی والدین ارزشیابی کنند. این ارزشیابی بهتر است بوسیله ی ارزشیابانی بیطرف که عملاً در تهیه و تدارک برنامه نقش چندانی نداشته اند انجام شود.

بنابراین ارزشیابی پایانی فرایندی است که مجموع عناصر برنامه درسی را در عرصه ی عمل و اجرا ارزشیابی میکند و با نتایج بدست آمده چه بسا موجب حفظ، اصلاح یا کنار گذاشتن برنامه درسی شود.

۹-۱- اجرای برنامه درسی:

غالباً اجرای برنامه درسی از تهیه و تدوین آن مشکلتر است. شیوه های اجرای برنامه درسی:

۱- یکباره:

چنانچه تغییر و اصلاح برنامه درسی ساده باشد و بخش کوچکی از آن را شامل شود میتوان آن را یکباره اجرا کرد.

۲- تدریجی:

اصلاحات و تغییرات به قسمت های کوچکتر تقسیم میشود و هر قسمت به دنبال قسمت دیگر اجرا میشود

۳- موازی:

در این روش بخش هایی که معلمان مجرب دارند زیر پوشش نظام جدید برنامه درسی قرار می گیرند و بخش های دیگر با برنامه درسی قبلی به فعالیت خود ادامه میدهند بنابراین امکان مقایسه دو برنامه فراهم می شود.

شرایط اجرای برنامه درسی:

۱- ایجاد شبکه های انتقال و توزیع برنامه: تهیه و توزیع به موقع و کافی کتاب های درسی، راهنمای معلم، مواد و تجهیزات لازم، دستور العمل و آیین نامه های اجرایی

- ۲- آموزش ضمن خدمت معلمان: لازمه اجرای هر برنامه درسی جدید باز آموزی معلمان است.
- ۳- تربیت معلم برای برنامه درسی: ارتباط مستمر با مراکز تربیت معلم و دانشگاه ها جهت اعلام نیازهای برنامه درسی و همچنین کمک به بهبود کیفیت برنامه های این مراکز.
- ۴- توجیه مسئولان: مسئولان اداری، مدیران و بازرسان مدارس باید از تصمیم گیری های لازم در خصوص تغییرات برنامه درسی مدارس مطلع شوند. تا در تامین ساختار، منابع، مواد و تجهیزات پیش بینی و حمایت های لازم را از مدارس به عمل آورند.
- ۵- شکل و محتوای امتحانات: امتحانات باید متناسب با نظام آموزشی باشد و به اصلاح آن کمک کند

سایر عوامل موثر در اجرای برنامه درسی:

- یادگیرندگان
 - والدین
 - سازمانها و موسسات
 - متخصصان و منتقدان تعلیم و تربیت
 - حوزه های سیاست گذاری و خط مشی سازی
- در مجموع باید گفت که هماهنگ سازی عوامل اجرایی با برنامه درسی یکی از ضرورت های تحقق اهداف یادگیری است زیرا هر یک از برنامه های درسی در مجموعه ای از امکانات و محدودیت ها اجرا می شود.

منابع

- پروند، محمد حسن (۱۳۸۸) مقدمات برنامه ریزی آموزشی و درسی، تهران: نشر شیوه
- تقی پور ظهیر، علی (۱۳۷۱) برنامه ریزی آموزشی و درسی. تهران: آگاه
- عبداللهی، حسین (۱۳۸۹) برنامه ریزی توسعه آموزش و پرورش. تهران: پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش
- فتحی واجار گاه (۱۳۹۰) اصول برنامه ریزی درسی، تهران: ایران زمین
- فیوضات، یحیی (۱۳۷۰) برنامه ریزی آموزشی و درسی، ویرایش
- کارلسون و.. (۱۳۷۴) برنامه ریزی آموزشی (مفاهیم- استراتژی ها- اقدامات) ترجمه غلامعلی سرمد. تهران: موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزشی .
- کرامتی ، محمدرضا. (۱۳۸۴). اصول برنامه ریزی آموزشی، مشهد: انتشارات پژوهش توس .
- گروه مشاوران یونسکو (۱۳۷۳) فرآیند برنامه ریزی آموزشی، ترجمه فریده مشایخ، تهران: انتشارات مدرسه .
- لوی، الف (۱۳۷۳) مبانی برنامه ریزی آموزشی برنامه ریزی درسی مدارس، ترجمه فریده مشایخ، تهران: مدرسه
- محسن پور، بهرام (۱۳۷۹) مبانی برنامه ریزی آموزشی، تهران: سمت
- مشایخ، فریده (۱۳۷۹) دید گاه های نو در برنامه ریزی آموزشی، تهران: سمت
- ملکی، حسن (۱۳۹۰) مقدمات برنامه ریزی درسی، تهران: سمت
- موسی پور، نعمت اله (۱۳۹۰) مبانی برنامه ریزی آموزش متوسطه. تهران: انتشارات آستان قدس رضوی به نشر
- میرزا بیگی، محمد علی (۱۳۸۳) برنامه ریزی درسی و طرح درس. تهران: یسطرون